

കേരള സർക്കാർ

കാസം
5

संस्कृतम्
സംസ്കൃതം

വഴികാട്ടി
പ്രവർത്തന പാഠങ്ങൾ

നയനാക്ഷിപത്

പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്
സമഗ്ര ശിക്ഷാ, കേരളം

രക്ഷിതാവ് അറിയാൻ...

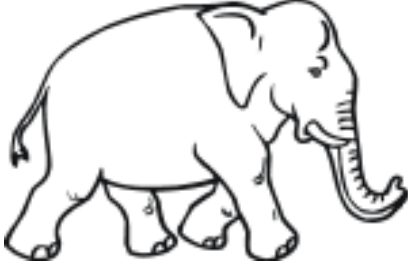
കോവിഡ് 19 വ്യാപനമൂലം ദൈനംദിന സ്കൂൾ പഠനം താൽക്കാലികമായി മുടങ്ങിയ സാഹചര്യത്തിൽ വിക്ടേഴ്സ് ചാനൽ, യൂട്യൂബ് എന്നിവയിലൂടെ സംപ്രേഷണം ചെയ്യുന്ന ഓൺലൈൻ ക്ലാസുകൾ കുട്ടിയോടൊപ്പം കാണുന്നുണ്ടാകുമല്ലോ. ക്ലാസ് തലത്തിൽ രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വാട്സ് ആപ്പ് ഗ്രൂപ്പിലൂടെ അധ്യാപക നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ കുട്ടിയെ സഹായിക്കുന്നുമുണ്ടാകും. വിവിധ വിഷയങ്ങളിൽ കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ സഹായിക്കുന്നതിനായി രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വർക്ക്ഷീറ്റുകളാണ് ഈ പുസ്തകത്തിൽ. വർക്ക്ഷീറ്റുകളുടെ ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ചുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ അതത് വർക്ക്ഷീറ്റുകളിലുണ്ട്. ക്രമമായി പ്രവർത്തനങ്ങൾ പൂർത്തിയാക്കണമെന്ന് കുട്ടിയെ നിർബന്ധിക്കരുത്. കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ വേണ്ടുന്ന സഹായം നൽകുവാൻ ശ്രമിക്കുമല്ലോ. കുട്ടിയുടെ സ്വാഭാവികമായ പഠന കേന്ദ്രമായ സ്കൂളുകളിൽ നടക്കുന്ന പഠന പ്രവർത്തനത്തിന് ബദലല്ല നാം ഇപ്പോൾ നടത്തുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ. 'വഴികാട്ടി' എന്ന ഈ പുസ്തകത്തിലെ ഈ പ്രവർത്തന പാഠങ്ങളെ അനുപുരക പ്രവർത്തനങ്ങളായി മാത്രമേ കാണാവൂ...

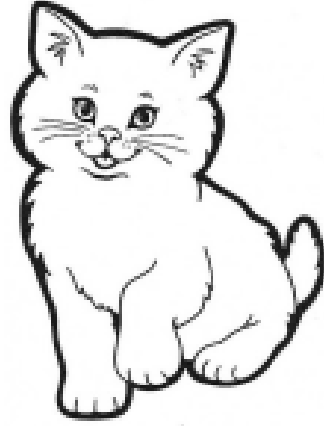
CLASS - 5
SANSKRIT

1. कोष्ठकात् उचितं नामपदं स्वीकृत्य चित्रस्य अधः लिखतु।
(ബ്രഹ്മക്കുറ്റിൽ നിന്നും ഉചിതമായ പേരുകൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത്
ചിത്രത്തിന് താഴെ എഴുതുക.)

(मार्जारः, शुनकः, कलभः, वानरः)

1.

2.

3.

4.

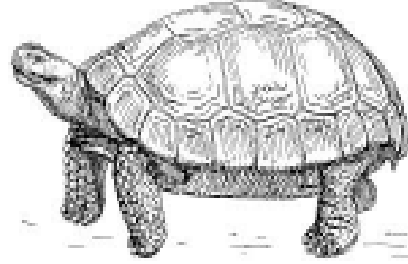
२. कोष्ठकात् उचितं नामपदं स्वीकृत्य चित्रस्य अधः लिखतु।

(ബ്രാക്കറ്റിൽ നിന്നും ഉചിതമായ പേരുകൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത് ചിത്രത്തിന് താഴെ എഴുതുക.)

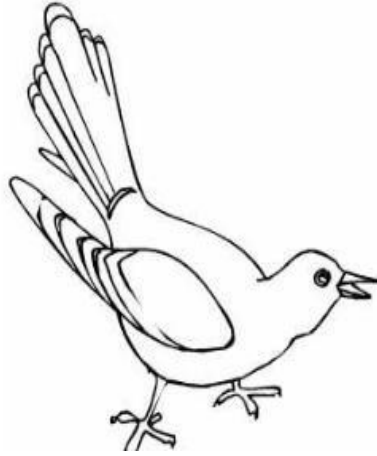
(कच्छपः, मयूरः, हरिणः, पिकः)

1.

2.

3.

4.

3. कोष्ठकात् उचितं क्रियापदं चित्वा लिखतु।

(ബ്രഹ്മക്കുറ്റിൽ നിന്നും ഉചിതമായ ക്രിയാപദങ്ങൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത് വാക്യം പൂരിപ്പിക്കുക.)

उदा - पिकस्तु गायति । (नृत्यति, गायति)

1. केकी (कूर्दते, नृत्यति)

2. वानरवीरः (गायति, कूर्दते)

3. हरिणो (धावति, नृत्यति)

4. कच्छपपोतः (गायति, गच्छति)

5. शुनकः (मीवति, भषति)

6. मार्जारः (गायति, मीवति)

4. लिङ्गानुसारं पट्टिकां करोतु। (ലിംഗം അനുസരിച്ച് പട്ടികയാക്കുക.)

काकः, फलम्, कोकिलः, नौका, कच्छपः,
पर्णम्, शुण्डा, गजः, तूलिका, पुस्तकम्,
वृक्षः, वनिता, आम्रम्, रमा, चित्रम्

पुंलिङ्गः

स्त्रीलिङ्गः

नपुंसकलिङ्गः

कच्छपः

शुण्डा

पर्णम्

.....
.....
.....
.....

4. उचितेन वर्णेन चित्रं लिप्यतु।

(ചിത്രങ്ങൾക്ക് ഉചിതമായ നിറം കൊടുക്കുക)

1. पणम्

2. श्यामफलकम्

3. पाटलम्

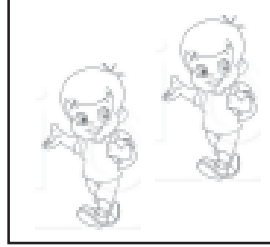
4. फलम्

६. उदाहरणानुसारं पूरयतु।

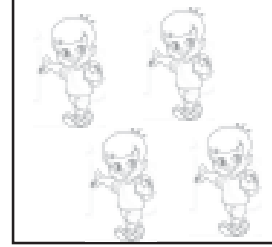
(ഉദാഹരണമനുസരിച്ച് പൂരിപ്പിക്കുക.)

बालकः

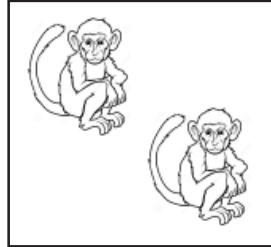
बालकौ

बालकाः

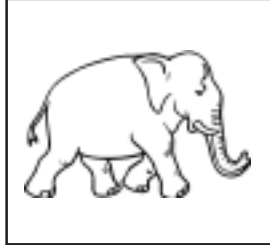
.....

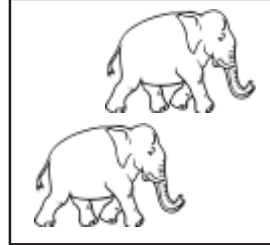
वानरौ

.....

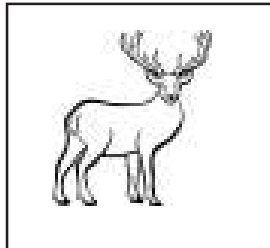
.....

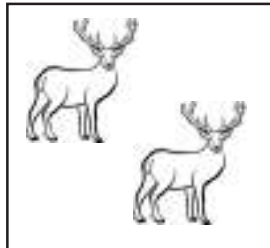
.....

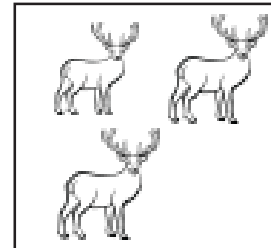
गजाः

हरिणः

.....

.....

9. उदाहरणानुसारं पूरयतु।

(ഉദാഹരണമനുസരിച്ച് പൂരിപ്പിക്കുക.)

बालिका

बालिके

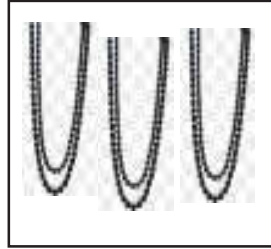
बालिकाः

माला

.....

.....

.....

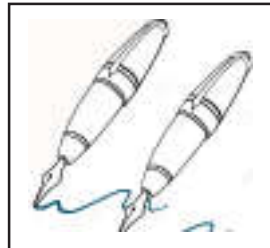

.....

लताः

.....

तूलिके

.....

८. उदाहरणानुसारं पूरयतु।

(ഉദാഹരണമനുസരിച്ച് പൂരിപ്പിക്കുക.)

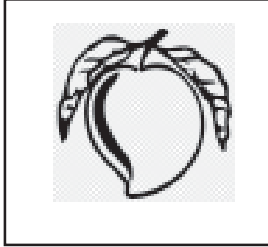
पर्णम्

पर्णे

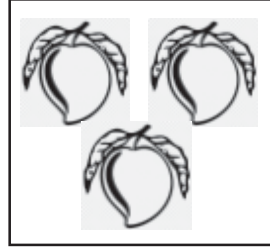
पर्णानि

.....

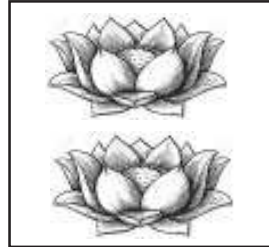
.....

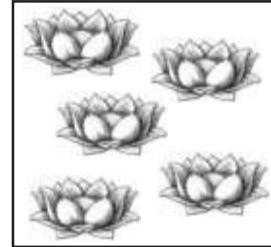
आम्राणि

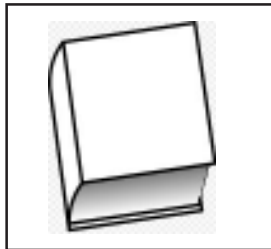
.....

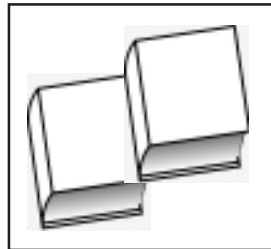
कमले

.....

पुस्तकम्

.....

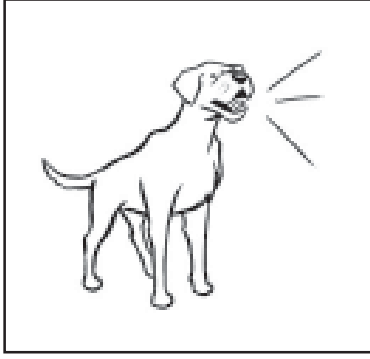

.....

९. कोष्ठकात् उचितं क्रियापदं चित्वा चित्रस्य अधः लिखतु।

(ബ്രഹ്മക്കുറ്റിൽ നിന്നും ഉചിതമായ ക്രിയാപദം തിരഞ്ഞെടുത്ത് ചിത്രത്തിന് താഴെ എഴുതുക.)

(गच्छति, पठति, धावति, गायति, भषति, क्रीडति)

शुनकः

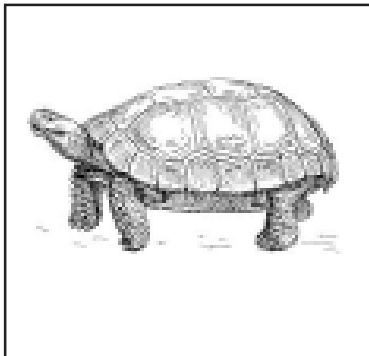
गायकः

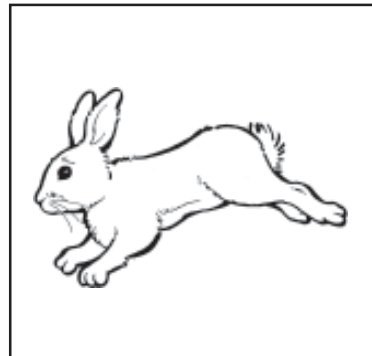
बालकः

बालिका

कच्छपः

शशकः

१०. उदाहरणानुसारं सम्बोधनरूपाणि लिखतु।

(ഉദാഹരണമനുസരിച്ച് സംബോധനരൂപങ്ങൾ എഴുതുക.)

पदम्	-	सम्बोधनम्	पदम्	-	सम्बोधनम्
बालः	-	हे बाल !	बालिका	-	हे बालिके !
कोकिलः	-	रमा	-
देवः	-	राधिका	-
मोहनः	-	देविका	-
अरविन्दः	-	मल्लिका	-
छात्रः	-	उमा	-

११. उदाहरणानुसारं लिखतु।

(ഉദാഹരണമനുസരിച്ച് എഴുതുക.)

लट्	-	लोट्	लट्	-	लोट्
प्रविशति	-	प्रविशतु	पठति	-	पठतु
गच्छति	-	करोति	-
लिखति	-	उत्तिष्ठति	-
गायति	-	उपविशति	-
वदति	-	पिबति	-
क्रीडति	-	आगच्छति	-
ददाति	-	खादति	-
हसति	-	धावति	-
चलति	-	विलसति	-

12. ചിത്രാണി നിരീക്ഷ്യ उत्तराणि लिखतु।

(ബ്രാക്കറ്റിൽ നിന്നും ഉചിതമായ പേരുകൾ തിരഞ്ഞെടുത്ത് ചിത്രത്തിന് താഴെ എഴുതുക.)

बालकः किं पठति? (पुस्तकम्, मस्तकम्)

उदा - बालकः पुस्तकं पठति।

बालकः किं लिखति? (पात्रं, संस्कृतं)

बालकः लिखति।

बालिका कुत्र गच्छति? (वनं, विद्यालयं)

बालिका गच्छति।

पिता कुत्र गच्छति? (कार्यालयं, कृषिक्षेत्रं)

पिता गच्छति।

13. क्रियापदानि नामपदानि च विविच्य लिखतु।

(ബ്രഹ്മക്കുറിൽ നിന്നും ക്രിയാപദങ്ങളും നാമപദങ്ങളും തരംതിരിച്ച് പട്ടികപ്പെടുത്തുക)

वस्त्राणि, भवति, उत्सवाः, रचयन्ति, धरन्ति, जनाः,
गायन्ति, विद्यालयः, नदी, पठति, गच्छति, छात्राः

क्रियापदानि

नामपदानि

गच्छति

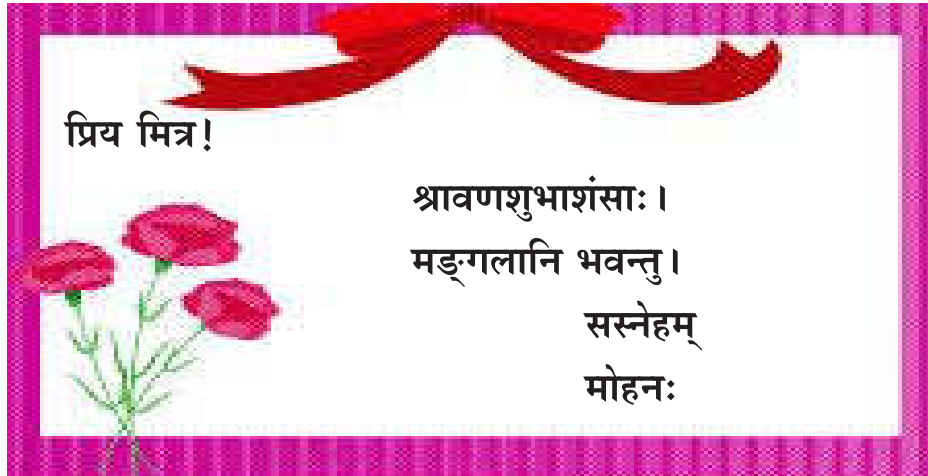
वस्त्राणि

.....
.....
.....
.....
.....

14. मातृकानुसारम् आशंसापत्रं निर्मातु।

(മാതൃകയനുസരിച്ച് ആശംസാപത്രം നിർമ്മിക്കുക)

श्रावणशुभाशंसाः, संस्कृतदिनाशंसाः, क्रिस्तुमस्
आशंसाः, जन्मदिनाशंसाः, ईदाशंसाः

..... मित्र!

.....।

मङ्गलानि भवन्तु।

.....

.....

..... मित्र!

.....।

मङ्गलानि भवन्तु।

.....

.....

..... मित्र!

.....।

मङ्गलानि भवन्तु।

.....

.....

കേരള സർക്കാർ

കാസ്
6

संस्कृतम्
संस्कृतम्

വഴികാട്ടി
പ്രവർത്തന പാഠങ്ങൾ

തയ്യാറാക്കിയത്

പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്
സമഗ്ര ശിക്ഷാ, കേരളം

രക്ഷിതാവ് അറിയാൻ...

കോവിഡ് 19 വ്യാപനംമൂലം ദൈനംദിന സ്കൂൾ പഠനം താൽക്കാലികമായി മുടങ്ങിയ സാഹചര്യത്തിൽ വിക്ടേഴ്സ് ചാനൽ, യൂട്യൂബ് എന്നിവയിലൂടെ സംപ്രേഷണം ചെയ്യുന്ന ഓൺലൈൻ ക്ലാസുകൾ കുട്ടിയോടൊപ്പം കാണുന്നുണ്ടാകുമല്ലോ. ക്ലാസ് തലത്തിൽ രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വാട്സ് ആപ്പ് ഗ്രൂപ്പിലൂടെ അധ്യാപക നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ കുട്ടിയെ സഹായിക്കുന്നുണ്ടാകും. വിവിധ വിഷയങ്ങളിൽ കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ സഹായിക്കുന്നതിനായി രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വർക്ക്ഷീറ്റുകളാണ് ഈ പുസ്തകത്തിൽ. വർക്ക്ഷീറ്റുകളുടെ ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ചുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ അതത് വർക്ക്ഷീറ്റുകളിലുണ്ട്. ക്രമമായി പ്രവർത്തനങ്ങൾ പൂർത്തിയാക്കണമെന്ന് കുട്ടിയെ നിർബന്ധിക്കരുത്. കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ വേണ്ടുന്ന സഹായം നൽകുവാൻ ശ്രമിക്കുമല്ലോ. കുട്ടിയുടെ സ്വാഭാവികമായ പഠന കേന്ദ്രമായ സ്കൂളുകളിൽ നടക്കുന്ന പഠന പ്രവർത്തനത്തിന് ബദലല്ല നാം ഇപ്പോൾ നടത്തുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ. 'വഴികാട്ടി' എന്ന ഈ പുസ്തകത്തിലെ ഈ പ്രവർത്തന പാഠങ്ങളെ അനുപുരക പ്രവർത്തനങ്ങളായി മാത്രമേ കാണാവൂ...

CLASS - 6
SANSKRIT

१. पद्यं पठित्वा समानाशयपङ्क्तीः चिनोतु।

भारतदेशो मामकदेशः सुन्दरदेशोऽयम्।
पुण्यपुरातनसंस्कृतिधारा प्रवहत्यनवरतम्।।
स्नेहस्त्यागः शौर्यं धर्मो दानं भूतदया।
भारतदेशे जीवनविजये एते ह्याधाराः।।
भिन्नो वेषो भिन्ना भाषा भिन्नं रूपमपि।
तथापि सर्वो भारतदेशे निवसत्येकमनाः।।

१. अस्माकं देशे भाषाणां वेषाणां च वैविध्यमस्ति।

.....

२. अस्माकं देशे जीवनविजये स्नेहः, त्यागः, शौर्यम् इत्यादयः आधाराः
भवन्ति।

.....

.....

३. भारतदेशः सुन्दरदेशः भवति।

.....

४. अस्माकं संस्कारः पुण्यपुरातनः भवति।

.....

५. भारते सर्वे जनाः एकमनस्काः निवसन्ति।

.....

२. समानार्थकपदानि उपयुज्य कवितां परिवर्त्य लिखतु।

(मदीय, संस्कार, केरल, मोहन)

भारतदेशो मामकदेशः

सुन्दरदेशोऽयम्।

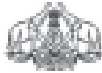
पुण्यपुरातन संस्कृति धारा

प्रवहत्यनवरतम्।

.....
.....
.....
.....

३. पदच्छेदं लिखतु।

सुन्दरदेशोऽयम्	-	सुन्दरदेशः + अयम्
भारतदेशोऽयम्	- +
केरलदेशोऽयम्	- +
स्नेहस्त्यागः	- +
धैर्यस्तेजः	- +
बालस्तत्र	- +
प्रवहत्यनवरतम्	- +
निवसत्येकमनाः	- +
अस्त्यत्र	- +

४. एकपदं लिखतु।

शूरस्य भावः	-	शौर्यम्
धीरस्य भावः	-
क्रूरस्य भावः	-

५. उदाहरणानुसारं क्रियापदं परिवर्त्य लिखतु।

अगच्छत्	गतवान्	गतवती
अपतत्	पतितवान्	पतितवती
अधावत्
अलिखत्
अपालयत्
अपठत्
अपिबत्
अचलत्
अखादत्
अचिन्तयत्

६. उदाहरणानुसारं लिखतु।

गच्छति	-	अगच्छत्
पतति	-
धावति	-
लिखति	-
पिबति	-
चलति	-
खादति	-
वसति	-

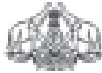

७. पदच्छेदं लिखतु।

पुनरपि	-	पुनः + अपि
शनैरपि	- +
गुरुरपि	- +
शिशुरपि	- +
श्रुत्वैतत्	-	श्रुत्वा + एतत्
दृष्ट्वैतत्	- +
कृत्वैतत्	- +
मातुराज्ञया	-	मातुः + आज्ञया
तामुपगम्य		ताम् + उपगम्य
कारणमपृच्छत्	- +
एवमवदत्	- +

८. मातृकानुसारं लिखतु।

वसति	-	वसति स्म
प्रेषयति	-
गच्छन्ति	-
लिखन्ति	-
पठति	-
वदति	-
करोति	-
पिबति	-

९. उदाहरणानुसारं पट्टिकां करोतु।

(पठित्वा, लेखितुम्, उपगम्य, पातुम्, स्वीकृत्य, गन्तुम्,
विलोक्य, दृष्ट्वा, गत्वा, उपविश्य, श्रुत्वा, पठितुम्)

कत्वान्तम्	ल्यबन्तम्	तुमुन्नन्तम्
गत्वा	उपगम्य	लेखितुम्
.....
.....
.....

१०. पदच्छेदं लिखतु।

कदापि	-	कदा + अपि
विनापि	- +
तत्रापि	- +
कुत्रापि	- +
स्वास्थ्यमस्तु	-	स्वास्थ्यम् + अस्तु
शुभमस्तु	- +
मङ्गलमस्तु	- +
उत्तममस्तु	- +

११. उचितम् अनुचितं च चित्वा लिखतु।

शुद्धवस्त्राणि धरामि।

अनावृतं भक्षणं खादामि।

योगासनं करोमि।

प्रतिदिनं स्नानं न करोमि।

परिस्थितिं संरक्षामि।

मालिन्यानि नद्यां निक्षिपामि।

दन्तधावनं करोमि।

हस्तप्रक्षालनं कृत्वा भोजनं करोमि।

समयपालनं न करोमि।

उचितम्

.....

.....

.....

.....

.....

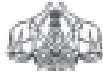
अनुचितम्

.....

.....

.....

.....

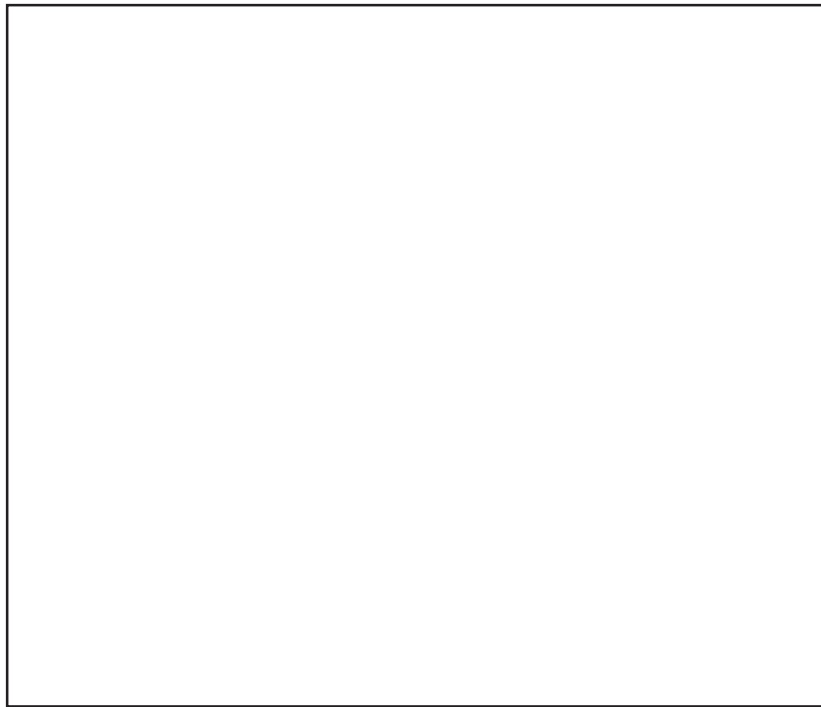
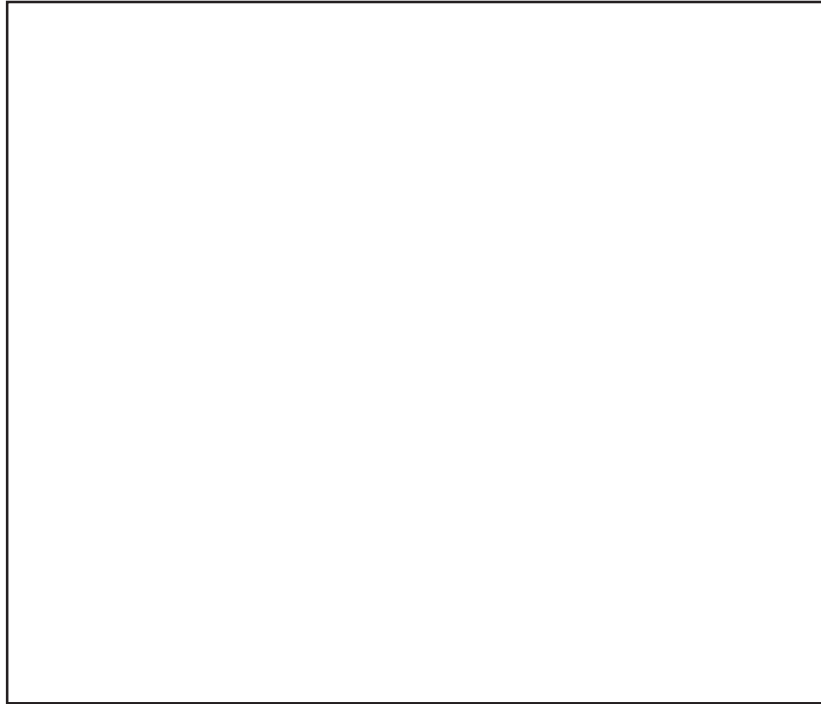

12. सूचनानुसारं विज्ञापनपत्रं (Poster) निर्मातु।

आरोग्यं मम सम्पद्, शरीरमाद्यं खलु धर्मसाधनम्,
आरोग्यरक्षा मम दीक्षा, व्यायामो हि सदा पथ्यः।

उदा -

१३. उचितां पादटिप्पणीं लिखतु।

स्नानं शरीरशुद्धये।

आसनं गात्रसौख्याय।

वृक्षरोपणं महत्कर्म।

स्वच्छं गृहाङ्कणम्।

दन्तधावनम् आरोग्याय।

क्रीडा शरीरसौख्याय।

.....

.....

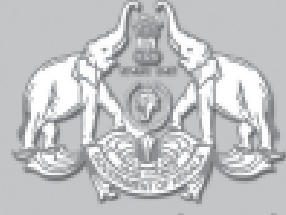
.....

.....

.....

.....

കേരള സർക്കാർ

കാസ
സ
7

संस्कृतम्
സംസ്കൃതം

വഴികാട്ടി
പ്രവർത്തന പാഠങ്ങൾ

നയനാഭിഷത്ത്

പൊതുവിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പ്
സമഗ്ര ശിക്ഷാ, കേരളം

രക്ഷിതാവ് അറിയാൻ...

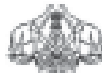
കോവിഡ് 19 വ്യാപനംമൂലം ദൈനംദിന സ്കൂൾ പഠനം താൽക്കാലികമായി മുടങ്ങിയ സാഹചര്യത്തിൽ വിക്ടേഴ്സ് ചാനൽ, യൂട്യൂബ് എന്നിവയിലൂടെ സംപ്രേഷണം ചെയ്യുന്ന ഓൺലൈൻ ക്ലാസുകൾ കുട്ടിയോടൊപ്പം കാണുന്നുണ്ടാകുമല്ലോ. ക്ലാസ് തലത്തിൽ രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വാട്സ് ആപ്പ് ഗ്രൂപ്പിലൂടെ അധ്യാപക നിർദ്ദേശങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ കുട്ടിയെ സഹായിക്കുന്നുണ്ടാകും. വിവിധ വിഷയങ്ങളിൽ കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ സഹായിക്കുന്നതിനായി രൂപീകരിക്കപ്പെട്ട വർക്ക്ഷീറ്റുകളാണ് ഈ പുസ്തകത്തിൽ. വർക്ക്ഷീറ്റുകളുടെ ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ചുള്ള നിർദ്ദേശങ്ങൾ അതത് വർക്ക്ഷീറ്റുകളിലുണ്ട്. ക്രമമായി പ്രവർത്തനങ്ങൾ പൂർത്തിയാക്കണമെന്ന് കുട്ടിയെ നിർബന്ധിക്കരുത്. കുട്ടികളെ കർമ്മ നിരതരാക്കാൻ വേണ്ടുന്ന സഹായം നൽകുവാൻ ശ്രമിക്കുമല്ലോ. കുട്ടിയുടെ സ്വാഭാവികമായ പഠന കേന്ദ്രമായ സ്കൂളുകളിൽ നടക്കുന്ന പഠന പ്രവർത്തനത്തിന് ബദലല്ല നാം ഇപ്പോൾ നടത്തുന്ന പ്രവർത്തനങ്ങൾ. 'വഴികാട്ടി' എന്ന ഈ പുസ്തകത്തിലെ ഈ പ്രവർത്തന പാഠങ്ങളെ അനുപുരക പ്രവർത്തനങ്ങളായി മാത്രമേ കാണാവൂ...

CLASS - 7
SANSKRIT

१. मातृकानुसारं लोट् रूपाणि लिखतु।

लट्		लोट्
आयाति	-	आयातु
उपविशति	-	उपविशतु
अनुभवति	-	अनुभवतु
आलपति	-	आलपतु
पठति	-
गच्छति	-
लिखति	-
गायति	-
करोति	-
पश्यति	-
वदति	-
पिबति	-
क्रीडति	-
उत्तिष्ठति	-

२. उदाहरणानुसारं नामपदानि क्रियापदानि च उपयुज्य लघुवाक्यानि लिखतु।

नामपदानि

काकः
कोकिलः
बालः
शुनकः
पत्रम्
बालिका
मयूरः

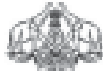
क्रियापदानि

क्रीडति	रटति
पतति	पिबति
भषति	पठति
लिखति	नृत्यति
गायति	कूजति

उदा - क) काकः रटति।

ख) शुनकः भषति।

१.
२.
३.
४.
५.
६.
७.
८.
९.
१०.

३. मातृकानुसारं सम्बोधनरूपं लिखतु।

मित्रकः	-	हे मित्रक !
कोकिलः	-	हे कोकिल !
बालः	-
रामः	-
सूर्यः	-
मयूरः	-
शुकः	-
काकः	-
पिकः	-
हंसः	-
बालिका	-	हे बालिके !
राधिका	-	हे राधिके !
लता	-
महिला	-
मल्लिका	-
देवता	-
कविता	-
रमा	-
नायिका	-
गायिका	-
अध्यापिका	-

४. कोष्ठकात् पदानि स्वीकृत्य कवितां परिवर्त्य लिखतु।

प्रातः काले मामकभवनं

कोकिल ! आयातु

कोकिल ! आयातु

भवान् समायातु।

(कपोतः, मयूरः, काकः, शुकः)

१ प्रातः काले मामकभवनं

कपोत ! आयातु

कपोत ! आयातु

भवान् समायातु।

२

.....

.....

.....

३

.....

.....

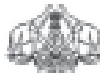
.....

४

.....

.....

.....

५. मातृकानुसारं लिखतु।

दिने दिने	-	प्रतिदिनम्।
मासे मासे	-
वर्षे वर्षे	-
क्षणे क्षणे	-

६. कोष्ठकात् समानपदं चित्वा पूरयतु।

(पिकः, सौन्दर्यम्, पुष्पम्, गृहम्, शब्दः, अद्भुतम्)

सूनम्	-	पुष्पम्
निनदः	-
कोकिलः	-
लावण्यम्	-
भवनम्	-
विस्मयम्	-

७. पदच्छेदं लिखतु।

विस्मयमनुभवतु	-	विस्मयम् + अनुभवतु
गीतकमालपतु	- +
कौतुकमासीत्	- +
शुभमस्तु	- +
गृहमायातु	- +
आनन्दमनुभवतु	- +

८. उदाहरणानुसारं लिखतु।

वानरास्तु	-	वानराः + तु
खगास्तु	-	खगाः + तु
बालकास्तु	- +
छात्रास्तु	- +
पण्डितास्तु	- +
तेष्वेकः	-	तेषु + एकः
मित्रेष्वेकः	- +
छात्रेष्वेकः	- +
वृष्टिर्भवति	-	वृष्टिः + भवति
पुनर्भवति	- +
रुचिर्भवति	- +
वानरोऽभवत्	-	वानरः + अभवत्
बालोऽभवत्	- +
शुकोऽभवत्	- +
सङ्कलितेयम्	-	सङ्कलिता + इयम्
उमेयम्	- +
राधेयम्	- +

९. उदाहरणानुसारं लिखतु।

वसति	-	अवसत्
पठति	-	अपठत्
वदति	-
लिखति	-
भवति	-
गच्छति	-
गायति	-
करोति	-
पिबति	-
हसति	-
पतति	-

१० मातृकानुसारं लिखतु।

वसति	-	वसति स्म।
धमन्ति	-	धमन्ति स्म।
गच्छति	-
पठति	-
लिखन्ति	-
गायति	-
चलन्ति	-
भवति	-
क्रीडति	-
पचन्ति	-
पिबति	-

११. अव्ययपदानि उपयुज्य वाक्यं रचयतु।

मौनम् - उदा - छात्रः मौनम् उपविशति।

.....

वारं वारम् - उदा - काकः वारं वारं रटति।

.....

विलोक्य - उदा - पुत्रः मातरं विलोक्य हसति।

.....

अनवरतम् - उदा - कृषकः कृषिक्षेत्रम् अनवरतं कर्षति।

.....

१२. उदाहरणानुसारम् एकपदं लिखतु।

मुनेः भावः - मौनम्

शुचेः भावः -

क्रूरस्य भावः - क्रौर्यम्

शूरस्य भावः -

१३. समानपदं लिखतु।

(वायुः, काननम्, कपिः, समूहः, पक्षी, क्षीरम्)

पयः - क्षीरम्

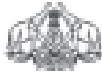
वानरः -

वनम् -

खगः -

वातः -

यूथम् -

१४. सम्बोधनरूपं कोष्ठकात् चित्वा लिखतु।

(वीर, हनूमन्, हरिपुङ्गव, वर, हरिशार्दूल, बाल)

बालः - बाल !
हरिपुङ्गवः -
वरः -
हनूमान् -
हरिशार्दूलः -
वीरः -

१५. समानपदं लिखतु।

(तनयः, मतिः, मौनम्, महासमुद्रम्, आत्मजः, कपिः, हनूमान्)

औरसः - आत्मजः
वानरः -
पवनात्मजः -
तूष्णीम् -
महार्णवम् -
बुद्धिः -
पुत्रः -

१६. उचितरूपेण अन्वयं पूरयतु।

१. वीर! वानरलोकस्य सर्वशास्त्रविदां वर!
तूष्णीमेकान्तमाश्रित्य हनूमन्! किं न जल्पसि?

अन्वयः - वानरलोकस्य सर्वशास्त्रविदां
हनूमन्! तूष्णीम् एकान्तम् आश्रित्य न
.....?

२. बलं बुद्धिश्च तेजश्च सत्त्वं च हरिपुङ्गव!
विशिष्टं सर्वभूतेषु किमात्मानं न बुद्ध्यसे।

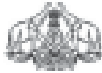
अन्वयः - हरिपुङ्गव!, बुद्धिः, तेजः,च सर्वभूतेषु
विशिष्टम् किं बुद्ध्यसे।

३. उत्तिष्ठ! हरिशार्दूल! लङ्घयस्व महार्णवम्।
परा हि सर्वभूतानां हनूमन्! या गतिस्तव।।

अन्वयः - हरिशार्दूल! महार्णवं लङ्घयस्व
तव गतिः सर्वभूतानां हि।

१७. रिक्तस्थानं पूरयतु।

गच्छति	गच्छतः	गच्छन्ति
भवति	भवतः
.....	पठतः	पठन्ति
लिखति	लिखन्ति
पतति	पततः
.....	गायतः	गायन्ति
चलति	चलन्ति

१८. पदच्छेदं करोतु।

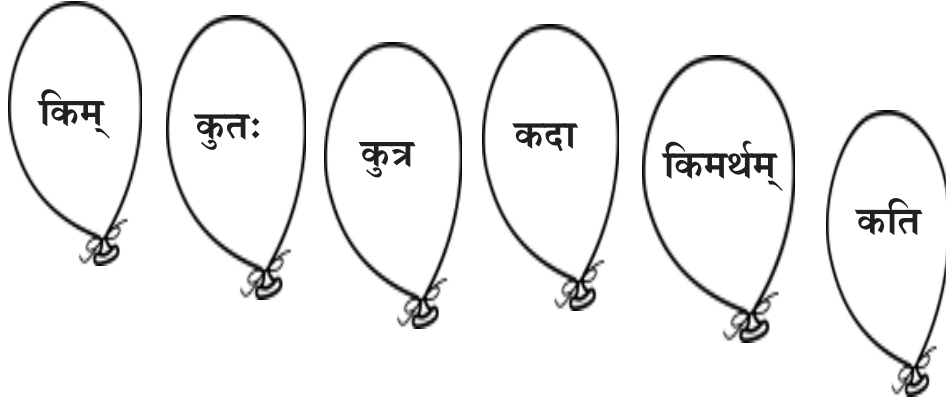
बुद्धिश्च	-	बुद्धिः + च
तेजश्च	- +
बालश्च	- +
पुत्रश्च	- +
चापि	-	च + अपि
नापि	- +
नात्र	- +
गतिस्तव	-	गतिः + तव
मतिस्तव	- +
रविस्तव	- +

१९. उदाहरणानुसारं विग्रहं लिखतु।

महार्णवः	-	महान् च असौ अर्णवः च महार्णवः
महाकविः	-
महापुरुषः	-
महाराजः	-
महाप्रभुः	-
महर्षिः	-

२०. उदाहरणानुसारं प्रश्नवाचकशब्दान् उपयुज्य वाक्यं रचयतु।

रविः प्रातःकाले पञ्चवादने उत्तिष्ठति। प्रभातकर्माणि करोति। अनन्तरं अल्पाहारं करोति। नववादने विद्यालयं गच्छति। तस्य कक्ष्यायां विंशति छात्राः पठन्ति। सः सम्यक् पाठं पठति। विरामसमये छात्राः कीडार्थं क्रीडाङ्कणं गच्छति। रविः सायं विद्यालयतः गृहम् आगच्छति।

१. रविः कदा उत्तिष्ठति ?

२.

३.

४.

५.

६.

७.

८.

९.

१०.